

ר' ירוחם סובר שאיסור בישול אחר בישול בלח הוא דוקא כשהתבשיל ממשך להשיב בבישול

בישול אחר בישול ואחר אפיה וצליה

בישול אחר בישול - מקור דין

במקור הזה משמע שאין איסור בישול בשבת בדבר שכבר מבושל

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לט עמוד א

כל שבא בחמין מלפני השבת - שורין אותו בחמין בשבת

ובתוספות מסביר שמאכל שנתבשל לגמרי אין בו חשש בישול ואפילו בכלי ראשון

2. תוספות מסכת שבת דף לט עמוד א

כל שבא בחמין מלפני השבת - פירוש שנתבשל לגמרי כדמפרש לקמן בפרק חבית (דף קמה): כגון תרנגולת דרבי אבא שורין אותו בחמין אפילו בכלי ראשון.

בגמרא זו על פי הסבר רש"י יש איסור בישול בשבת מהתורה בקדרות למרות שהיו רותחות בין השמשות, כלומר שלכאורה היו כבר מבושלות מערב שבת

3. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לד עמוד א

אמר רבא: מפני מה אמרו: אין תומנין בדבר שאינו מוסיף הבל כגון אמר ומנחין משחשכה - גזרה שמא ירתח. גזירה שמא ימלא קדרתו שלטענה שקילעה להטמיה, ויחמינה תחילה, ונמלא מנשל בשבת אמר ליה אביי: אי הכי, בין השמשות נמי ניגזר דלא ליכא גזירה איסור לאווייחא, ...! - אמר ליה: סתם קדירות רותחות הן.

הרא"ש מסביר בדעת רש"י שיש לחלק בין מאכל יבש כתרנגולת שלא שייך בו בישול לאחר שנתבשל לבין דבר שיש בו משקה שאפילו נתבשל, אם יצטנן שוב שייך בו בישול

4. רא"ש מסכת שבת פרק ג סימן יא

יא ורש"י פירש לעיל... מדבריו למדנו שאף בתבשיל שנתבשל ונצטנן שייך ביה בישול כיון שיש בו משקה והא דאמרינן כל שבא בחמין לפני השבת שורין אותו בחמין בשבת היינו דבר יבש כגון תרנגולתא דרבי אבא... (כלומר במשקה עיקר התועלת בבישול שלו היא הוספת החום וממילא כשכבול החום כאילו בטל הבישול)

הריטב"א מסביר שחשש הגמרא שמא ירתח הוא מצד 'מחוי כמבשל' מה שלא קיים בגמרא הראשונה שאינה על האש אלא ברותחים

5. חדושי הריטב"א מסכת שבת דף לט עמוד א

ולא נהירא, והנכון בעיני דהתם הוא על ידי האור ממש דמחוי כמבשל אבל הכא שרינן בתולדות [האור] שאין דרך בישול בכך

לרשב"א ולר"ן אין בישול אחר בישול בלח

6. בית יוסף אורח חיים סימן שיח

כתב הרב המגיד בשם הרשב"א (מ: ד"ה מביא) דלדברי הכל תבשיל שנתבשל מערב שבת ונצטנן מותר לחממו כנגד המדורה אפילו במקום שהיד סולדת בו והוא שלא יתן על גבי המדורה או על גבי כירה. עד כאן לשונו. ומסביר הב"י: ולא חילק בין יש בו מרק לאין בו אלמא בכל גוונא שרי לתתו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת. ואם כן מתניתין דכל שבא בחמין מלפני השבת אפילו ביש בה מרק נמי היא. וכן נראה דעת הר"ן (על הריף יא). וכן נראה דעת הריטב"א פרק ג הלכה ט

7. רבינו ירוחם - תולדות אדם וחווה נתיב יב חלק ג דף סט

וכתב הר' יונה... אם שהה בעודה בידו עד שנצטנן התבשיל אסור להחזירה אם יש בה רוטב דכל דבר שיש בו רוטב ומצטמק ויפה לו והוא צונן כשהחזירו על גבי כירה ומצטמק הוי מבשל גמור ע"כ. (משמע להבנתו שסתם משקים ממשויכים להשביח בבישול בניגוד לביש שמצטמק. וממילא אם יש משקה שהמשך הבישול מזיק לו דינו כיבש)

סיכום שיטות הראשונים

רשב"א. ר"ן: אין איסור בישול במאכל שכבר נתבשל

ר' יונה, ר' ירוחם: תבשיל שיש בו רוטב, אם ממשיך להשביח בבישול, עדיין שייך בו בישול למרות שכבר נתבשל כל צרכו.

רש"י, רא"ש: כל תבשיל שיש בו משקה ונצטנן שייך בו בישול כשמחממו שוב.

פסק השו"ע והרמ"א במצטמק ורע לו

בסעיף ד' משמע בדברי השו"ע שפסק כרא"ש שכל אופן אסור לחמם משקה שהצטנן ואילו הרמ"א חלק וכתב כר' יונה.

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ד

תבשיל שנתבשל כל צרכו, יש בו משום בישול אם נצטנן.

הגה: וי"א דוקא אם מצטמק ויפה לו

...וה"מ שיש בו בישול אחר בישול, בתבשיל שיש בו מרק,

אבל דבר שנתבשל כבר, והוא יבש, מותר לשרותו בחמין בשבת.

הגה: וה"ה כל דבר קשה שאינו ראוי לאכול כלל בלא שרייה, דאסור לשרותו בשבת, דהוי גמר מלאכה. (הגהות מרדכי).

הכה"ח מסביר בדעת השו"ע שאסור גם במצטמק ורע לו

9. כף החיים אורח חיים שי"ח סעיף ד אות נו

והשו"ע לא חילק בין מצטמק ויפה לו ובין רע לו דס"ל דאין לחלק בזה. וכ"כ הב"ח כדעת השו"ע דלא מצינו לחלק בזה אלא במקום דחיישינן שמא יחתה בגחלים או אמרינן כיון דמצטמק ורע לו לא יחתה שלא יתקלקל המאכל אבל בכאן שאסור משום בישול ודאי דאין לחלק דמה לי מצטמק ורע לו או יפה לו כיון דמחמם המאכל. עו"ש או"י"ג.

אמנם בסעיף ח' משמע שהשו"ע בעצמו פסק כר' יונה שבישול אחר בישול שייך רק במצטמק ויפה לו

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ח

להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו ע"ג מיחם שעל האש... נחלקו הפוסקים אם יש לחוש למהזוי כמבשל בזה ומ"מ אם הוא תבשיל שיש בו רוטב ומצטמק ויפה לו, אסור לד"ה כיון שהוא מבשל ממש.

המג"א תוהה על הסתירה והעלה שאפשר שהעיקר לשו"ע כר' יונה

11. מגן אברהם סימן שיח ס"ק כז

וצ"ע מאחר שהרב"י סתם בס"ד דלא כוותיה משמע דס"ל דאפי' מצטמק ורע לו יש בו בישול אם נצטנן וא"כ אסור להניחו ע"ג מיחם ולמה כתב כאן מצטמק ויפה לו וצ"ע. ואפשר דסמך על מ"ש כאן: (וכ"כ בבי"א ז מב)

תבשיל שיש בו מיעוט רוטב

פשט דברי הראשונים והשו"ע הוא שכל שיש בו מעט רוטב שייך בו בישול

18. רא"ש מסכת שבת פרק ג סימן יא

למדנו שאף בתבשיל שנתבשל ונצטנן שייך ביה בישול כיון שיש בו משקה

19. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ד

וה"מ שיש בו בישול אחר בישול, בתבשיל שיש בו מרק.

יש מחמירים אמילו בלחלוחית קלה

20. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן עד

לאחר שהתיר נתינת מים על קפה על ידי נכרי בשבת הוסיף: והיינו קאפע שהוא יבש לגמרי ואין בו שום לחלוחית מים קרים, דא"כ אסור.

המנחת כהן כתב שמסתבר שכל שרובו יבש נחשב יבש שאין לך בשר שלא מוציא שומן ושכן שעת השו"ע ששינה מלשון ר' ירוחם.

21. מנחת כהן משמרת השבת פרק ב

אברהם הכהן פימנטיל, רב בקהילה הספרדית באמסטרדם לפני כ-250 שנה

ונראה לי שאפילו יש מעט שומן או מרק בדבר שנתבשל כל צרכו שעם כל זה מותר להניחו נגד המדורה או לשרותו בחמין שהרי אין לך בשר שאין מוהל ושומן יוצא ממנו ועם כל זה נידון לדבר יבש. ונראה שכל שהרוב הוא דבר יבש אף שיש בו קצת רוטב לא שייך שם בשול.

וראיתי שכתב הב"י בסי רנ"ג וז"ל וכן כתב רבינו ירוחם בחלק ג בשם הר"ר יונה דכל שרובו רוטב ומצטמק ויפה לו והוא צונן כשמחזירו על גבי כירה ומצטמק הוי מבשל גמור עכ"ל הנה שכתב שכל שרובו רוטב משמע שאם המיעוט הוא רוטב עם כל זה נידון לדבר יבש

ואף שרבינו ירוחם לא כתב כן אלא כל דבר שיש בו רוטב וכן כתב הב"י עצמו בסי שו"ח בשם רבינו ירוחם מ"מ נראה שהב"י כתב זה להיות כן הדין לדעתו וכן מסתבר שכל שרובו יבש נידון ליבש וכל שרובו רוטב נידון לדבר לח דאם לא כן נתת דבריך לשיעורין כן נראה לי.

☞ וכ"כ בכה"ח (שיח סב), יביע אומר (אור"ח ז מב)

באור לציון כתב שכיון שיש בישול בלח אין סברה לחלק בין רוב למיעוט

22. שו"ת אור לציון חלק ב - הערות פרק ל - דיני בישול

בשבת הערה יג

נראה שטעות סופר היא בב"י ... וכן מסתבר, שהרי כיון דקי"ל שיש בישול אחר בישול בלח, א"כ מה לי רוב רוטב ומה לי מיעוט רוטב. דעכ"פ הרוטב מתבשל ויש בו משום בישול, וכבר תמה בזה בספר אגלי טל מלאכת אופה ע"ש... וכן דעת מורנו הגאון רבי עזרא עטייא זצ"ל. ולכן אין להקל במיעוט רוטב.

הפרי מגדים הסבירלענין המתירים מצטמק ורע לו, שהולכים אחר דעתו של אדם. וכיון שעיקר דעתו היא על הרוב יהיה מותר במיעוט רוטב. וולפי זה אם מעוניין ברוב לשימוש עצמי יש לאסור גם במיעוט רוטב

23. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן רנג ס"ק יג

ולכאורה מראין הדברים כמו שכתב הט"ז בסימן שו"ח [ס"ק] ד' דאף נצטנן בלח הוה מן התורה (וכמו שכתב הר"ר יונה "מבשל גמור"), מכל מקום מלאכת מחשבת אסרה תורה, וכל שנצטנן בלח ומרתחו

הכה"ח כתב בשם מנחת כהן להקל בדברים שברור שתוספת הבישול רעה להם

12. כף החיים אורח חיים שי"ח אות נו

על דברי המג"א וכ"מ בס' מנחת כהן אלא שסיים (בס' מ"כ) שראוי להחמיר מפני שא"א בקיאין בכמה דברים אם מצטמק ויפה לו ואין להקל אלא א"כ ידוע בבירור שרע לו כגון לפת ותמרי ודייסא וכיוצא בו וכן מים¹ אחר שנתבשל כל צרכו.²

המשנ"ב הכריע להחמיר גם במצטמק ורע לו. וכך נוטה להבין גם בדעת השו"ע

13. משנה ברורה סימן שיח ס"ק סב

(סב) ומצטמק ויפה לו - דע דכל לשון הסעיף הזה הוא מלשון רי"ו ואזיל לשיטתיה הנזכר לעיל בס"ד בהג"ה דדוקא במצטמק ויפה לו אז יש בישול אחר בישול ולדינא כבר כתבנו לעיל בס"ד דהלכה כשאר פוסקים דאין מחלקין בזה ואף המחבר אפשר דסובר כן כמו שסתם שם אלא דלישנא דרי"ו נקיט ואזיל:

גדר צינון ששייך אחריו שוב בישול בלח

לשו"ע כל עוד יד סולדת בו לא שייך בו בישול ואפשר לשוב ולחממו (לפחות כשהוא בכלי ראשון)

14. מגן אברהם סימן שיח ס"ק יב

יב נצטנן. כב"י ומשמע ליה דכל שהי"ס"ב מיקרי רותח וכ"מ ס"ו.

15. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ו

כלי שיש בו דבר חם שהיד סולדת בו, מותר להניחו בשבת ע"ג קדירה הטמונה כדי שישמור חומו ולא יצטנן (וכן דעת פוסקי ספרד)

דעת הרמ"א שכל שלא נצטנן לגמרי מותר כשאינו שם על גבי האש או הכירה ממש

16. שולחן ערוך הלכות שבת סימן שיח סעיף טו

דבר שנתבשל כ"צ והוא יבש שאין בו מרק, מותר להניחו כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת בו.

הגה: ואפי' נצטנן כבר. אבל אם הוא רותח, אפילו בדבר שיש בו מרק, מותר. ויש מקולין לומר דכל שאין נותנו ע"ג האש או הכירה ממש רק סמוך לו, אפילו נצטנן, מותר.³

ונהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי, וכמו שכתבתי לעיל סי' רנ"ג. (וכ"פ בשש"כ א ז)

האג"מ כתב שלמעשה הרמ"א מקל כרשב"א בעיקר דין בישול אחר בישול וגדר חם קצת הוא כשראוי לאכול לאדם שרוצה לאכול חם.

17. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד

תשובה: טעם הרמ"א משום שסובר לדינא כהרמב"ם והרשב"א דאין בשול אחר בשול גם בלח אבל מחמירין כשנצטנן לגמרי והוא גם מצטמק ויפה לו. ושיעור החמירות שצריך להיות בלח להרמ"א הוא שראוי לאכול לאלו שרוצים לאכול חמין כדכתב בש"ע הגר"ז ס"ט.

הטור מסכים עם הרא"מ לאסור בישול אחר אפיה, רק שסובר שאין בישול בכלי שני.

27. טור אורח חיים הלכות שבת סימן שיח

ותימה למה אסרו בכלי שני ואפשר מדמיו ליה למלח דקאמר בגמרא לחד לישנא שמבשל אפילו בכלי שני ואינו נראה לאוסרו בכלי שני

לראבי"ה לא ניתן ללמוד מדין מצה לדין שבת כיון ששם יש יסוד מיוחד של 'טעם מצה' משא"כ בשבת (שהעיקר שכבר הוכשר לאכילה בחום)

28. ראבי"ה חלק א - מסכת שבת סימן קצו

ושמעתי מרבינו אליעזר ממיץ...

ולאו מילתא היא, דהא מייתי ליה בפרק כיצד מברכין ומסקינן עד כאן לא קאמר ר' יוסי אלא לגבי מצה דבעינן טעם מצה בפיו וליכא

השו"ע פסק שיש אוסרים בבישול אחר אפיה אפילו בכלי שני ויש מתירים

29. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ה

יש מי שאומר דדבר שנאפה או נצלה, אם בשלו אח"כ במשקה יש בו משום בישול משנ"ב: וע"כ אסור מן התורה להניח התבשיל הזה בשבת במקום חם שהיד סולדת, ואסור ליתן פת אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו, ויש מתירין. (מג"א ז', משנ"ב מא: ה"ה דיש צלי אחר בישול).

הרא"מ מבין בדת השו"ע שבכלי ראשון יש בישול אחר אפיה ורק חולקים האם יש כח בכלי שני לבשל פת וזהו דעת הטור.

הגה: בכלי שני: ויש מקילין אפילו בכלי ראשון; ונהגו ליהדר לכתחלה שלא ליתן פת אפילו בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו.

כהגבית הרא"מ בשו"ע הסכימו הט"ז (ז) מג"א (יט) כה"ח (פג)

אמנם בסעיף טו השו"ע מתיר לשים כנגד המדורה דבר מבושל ולכאורה זהו צליה אחר בישול שאסור בסעיף ה

30. שולחן ערוך הלכות שבת סימן שיח סעיף טו

דבר שנתבשל כ"צ והוא יבש שאין בו מרק, מותר להניחו כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת בו

הבית מאיר תמה על הסתירה לכאורה בדברי השו"ע

31. בית מאיר אורח חיים סימן שיח

דבר שנתבשל כל צרכו וכו'. צ"ע הא בסעיף ה' מביא דעת הרא"מ וע"ש במ"א דלדעתו ה"ה דיש צלי אחר בישול ואיך מתיר הכא בסתם:

תשובות לקושיית הבית מאיר (בלשון העורך)

מנחת כהן (משמרת הבית ב ד) – יש בישול אחר אפיה אבל אין צליה אחר בישול.

חזו"א (זו ד): צליה שנאסרה לאחר בישול היא מה שנותנת טעם צלי ולא רק חימום.

מאמ"ר (ט), כה"ח (עח) חזו"א (שם בדרך אפשר) צליה היא כשהמאכל עצמו ניתן כנגד האש אמנם יבש שניתן בתוך כלי כנגד האש דינו כבישול לענין זה ולא כצליה. (וכן משמע בערוה"ש כד)

(ולכאורה אפשר גם לתרץ בפשיטות שמדובר במיעוט רוטב, שנחשב עדיין כנתבשל לענין סוג ההכנה אך יבש לענין בישול אחר בישול כמובא לעיל וממילא מותר לתת הסיר כנגד המדורה ואינו כצולה עכשיו).

להצטמק ויפה לו הוה בישול דבר תורה, ובמצטמק ורע לו אין דעתו להצטמק, יע"ש.

והיינו דעיקר הבישול הוא שמצטמק, ולפי זה שפיר הולכין בתר רובו, דרובו רוטב מצטמק ויפה לו הוא ומתכוין לצימוק והוה בישול, ואם רובו יבש אין דעתו לצימוק כי מצטמק ורע לו הוא ליבש.

ו"כ בשו"ת הר צבי מבשל סימן א' דכל שרובו רוטב א"כ עיקר מלאכת הבישול היינו ההעמדה ע"ג הכירה חשוב כאלו נעשה בשביל הרוטב'.

אגלי טל (באורים האופה נה ד) משום דעיקר כוונתו על הרוב והוה דבר שאין מתכוין על המיעוט דבתר עיקר כוונתו אזלינן

יש מתירים רק ברטיבות קלה על פני היבש ולא ברוטב שעומד מצד עצמו

24. ארחות שבת פרק ראשון עמ' טו הערה מט

עיינ בספר מאור השבת ח"א מכתב א' וב' שהגרש"ז אויערבאך זצ"ל כותב דקוגל שיש עליו שמן טופח ע"מ להטפיח נידון כדבר יבש וכן כתב הגר"ש ואזנר שליט"א במכתב הנדפס בסוף הספר דכל שהריק לגמרי את הרוטב מותר לחמם אה החתיכה אף אם אינה יבשה ממש ועיי"ש שנסתייע מלשון הפמ"ג.

כ"כ הגרמ"א (מאמ"ר נג סוף הערה 1)

בישול אחר אפיה וצליה

לענין קרבן פסח יש איסור לאכלו מבושל אלי צלי אש

25. שמות (פרשת בא) פרק יב פסוק ט

(ט) אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֶאֱבָל מִבְּשֵׁל בְּמַיִם כִּי אִם צָלִי אֲשֶׁר רִאשׁוֹ עַל קֶרְעוֹ וְעַל קֶרֶב:

היראים לומד מדין מצה שיש בישול אחר אפיה ומדין קרבן פסח שיש בישול אחר צליה. והוא הדין לדעתו להפך.

26. ספר יראים סימן רעד [דפוס ישן - קב]

... אבל יש בישול אחר צלי ויש צלי אחר בישול דתניא בפסחים פ' כל שעה בסופו [מ"א א'] צלאו את קרבן פסח ואח"כ בשלו חייב ומתמה תלמודא אמאי הא צלי אש הוא אמר רב כהנא הא מני ר' יוסי היא דתניא יוצאין ידי מצוות מצה ברקיק שנאפה ולאחר מכן השרוי במים ובמבושל שלא נימוח דברי ר"מ ר' יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אף על פי שלא נימוח פי' גבי מצה לחם כתיב ואינו נקרא לחם אלא אפוי ולא מבושל וכשבשלו אחר אפיותו נקרא מבושל דיש בישול אחר אפיה. הוא הדין נמי צלאו ואחר כן בשלו דיש בישול אחר צלי ור"מ ור' יוסי אמרי' בעירובין [מ"ו ב'] הלכה כר' יוסי ועוד דברייתא תנא להא דר' יוסי בלשון רבים וכשם שיש בישול אחר צלי ואפוי כך יש צלי אחר בישול דסברא אחת היא.

סיכום דעת הפוסקים בהבנת השו"ע

מטה יהודה (ג), **חזו"ע** (ד עמ' שו): המחלוקת בשו"ע היא לעצם היסוד של בישול אחר אפיה. ולשו"ע מן הדין אין בישול אחר אפיה וצליה. והמהמיר תע"ב.

רמ"א (ה), **כנה"ג** (טור ט), **ט"ז** (י), **מג"א** (יט) **ברכי יוסף** (קונט"א ג), **משנ"ב** (מא), **כה"ח** (עח), **בא"ח** (ב בא ו): המחלוקת בשו"ע היא רק לגבי כלי שני אך לעצם הדין יש בישול אחר אפיה ויש בישול אחר צליה לדעת השו"ע. (ולמעשה בכלי שני בכנה"ג התיר ובא"ח אסר)

כנה"ג מתחילת דבריו התיר רק בכלי שני והוא כהבנת הפוסקים לעיל בשו"ע. וכן הובנו דבריו במהר"מ בן חביב הובא כה"ח סה שמחמיר בבישול אחר אפיה ומקל בכלי שני. אמנם בחזו"ע ציין לשמו כמקל בבישול אחר אפיה ואולי נטה אחר סוף דבריו שמשמע שההוראה לגבי שני היא חומרא. ובכל אופן כתב כל דבריו רק להסביר מנהג העולם ולא כדין 'ואולי סמכו על החולקים על רבינו הרא"מ".

סיכום להלכה

בישול אחר בישול

דבר יבש – שנתבשל קודם השבת כל צרכו, לא שייך בו איסור בישול בשבת. (אמנם פעמים מדרבנן יהיה אסור לחממו במקומות מסויימים משום 'מהזוי כמבשל' וידון בע"ה בשיעור נפרד).

דבר לח – אפילו נתבשל קודם השבת שייך בו בישול בשבת. למנהג הספרדים כל שנצטנן באופן שאין היד סולדת בו כבר שייך בו בישול (שו"ע שיה ו). ולמנהג האשכנזים אפילו אם נצטנן יותר כל שנשארו בו מעט חמימות שאדם שמבקש לאכול חם יאכל אותו כך, עדיין לא שייך בו איסור בישול (רמ"א שיה טו ע"פ האג"מ ד עד).

מצטמק ורע לו – גם בדבר לח שתוספת הבישול מזיקה לו שייך איסור בישול אחר בישול (משנ"ב סב) וכן דעת השו"ע (כה"ח נו). וי"א בדעת השו"ע שאם ברור שהחיים מוזק מותר (כה"ח נו בשם מנחת כהן) ולדבריהם יהיה מותר לחמם מים או קפה שנצטננו (ברכי"ה ה' בשם כנה"ג).

מיעוט רוטב בדבר יבש – יש אוסרים לחממו אפילו בלחלוחית כלשהי (שו"ע הרב יז. חת"ס א עד) ויש מתירים כל שאין הנוזל עומד מצד עצמו ורק דבוק ליבש (אול"צ ל יג. מאמ"ר נג הע' 1. ארחות שבת בשם הגרש"א והרב וזנר) ויש מתירים גם במיעוט רוטב כשאין כוונתו על הרוטב (פמ"ג, הר צבי, אגלי טל) ויש מתירין בכל אופן שהרוטב הוא מיעוט (כה"ח סב, חזו"ע ד שלז) אך הוסיפו שהחמיר תע"ב (ילקו"י נח)

דבר יבש שנעשה לח בחימום – דינו כדבר יבש שלא שייך בו בישול (משנ"ב שיה ק). ולכן למנהג הספרדים מותר לחמם בשר שיש בו שומן או מאפה שיש בו שוקולד מבושל שנקרש.

ולמנהג האשכנזים אע"פ שאין בו בישול אסור מדרבנן מצד נולד שהופך מצב צבירה ממצק לנוזל אם לבסוף הנוזלים נכרים מצד עצמם (רמ"א שיה טז) ובשעת צורך יש להקל גם למנהג אשכנז (שם).

מיחם שיש בו מדיד – ומי המדיד מצטננים וחוזרים להתבשל עם הוצאת המים מהמיחם מותר להוציא מים מהמיחם כיון ^א שהמים הורתחו כבר בזמן הרחתת המים, ^ב ואין כוונתו לבישולם ואפשר שכיון שעדיין ^ג חמים קצת לא שייך בהם בישול כרמ"א (חזו"ע ד תיד. ארחות שבת א ז).

מצקת שהוציאו איתה מרק מהסיר – יש לוודא שלא מחזירים אותה לסיר עם כמות חשובה של מרק. ולמנהג הספרדים יש יותר להזהר

בזה כיון שמצוי שיוורד מחום של יד סולדת במצקת בעוד הסיר עדיין רותח. אמנם למעט לחות שטותרת במצקת אין לחוש (משנה הלכות ו טו)

מכסה של סיר שהורם ונתעבו עליו טיפות – יש אומרים שצריך לנער אותם קודם שמחזירים אותו על הסיר מפני בישול הטיפות, אמנם אין צורך לנגבם (מאמ"ר נג ה. שש"כ א (קה) ויש מקלים כיון שהם כבר מבושלות ולא אכפת לו מהטיפות וזהו פס"ר דלא אכפת ליה וכן כמות המים אין בה חיוב (מאור השבת ב' בשם הרב פיישר. וכן נראה דעת האג"מ אורה א צז. והחזו"ע שהתיר לערות על כוס רטובה)

הוספת מים רותחים לחמין – למנהג הספרדים נכון להמנע מעירוי ממיחם רותח לתוך החמין שהם בכלי ראשון (יהו"ד ד כב. אול"צ ז ח) והמקל בשעת צורך בעירוי יש לו על מה לסמוך (אול"צ שם).

ולמנהג האשכנזים מותר בעירוי מכלי ראשון לכלי ראשון (משנ"ב רג פד. שש"כ א ז) וכן בהעברה מכלי ראשון ע"י מצקת. והמקל בהעברה של מים חמים בכלי שני יש לו על מה לסמוך (שם הערה מט).

בישול אחר אפיה וצליה

בישול אחר אפיה – לדעת רובם המוחלט של הפוסקים השו"ע אוסר בישול אחר אפיה ומסתפק רק לגבי כלי שני (משנ"ב מא, כה"ח עח, בא"ח ב בא ו). וכן יש בישול אחר צליה ואחר טיגון וקליה, וכן להיפך, יש אפיה, צליה או טיגון וקליה אחר בישול (משנ"ב מא. כה"ח קמט). ויש מי שסובר שמהדין השו"ע מתיר בישול אחר אפיה, אך גם הוא סיים שהמהמיר תבוא עליו ברכה (חזו"ע ד שו). כיון שכך, השורות הבאות יכתבו כדעת רובם המכריע של הפוסקים להחמיר בדין זה בדעת השו"ע. ובכל מקום שהדבר אסור יש לאסור בזה גם כשרותח מבישולו הקודם.

עירוי על קפה – אין לערות מהמיחם על אבקת קפה שחוק אע"פ שהוא כבר קלוי אמנם בנתינת האבקה בכלי שני יש מקלים (כה"ח סה) ויש אוסרים (רמ"א שם, מאמ"ר נו).

פת בצלחת מרק – מותר לתת פת בצלחת מרק שעירו לתוכה על ידי מצקת. ודין זה אף למנהג האשכנזים שמחמירים בכלי שני כיון שלענין זה הצלחת נחשבת כלי שלישי (שש"כ סח) ויש מי שסובר שלכתיחילה ראוי להחמיר בזה (מאמ"ר מז).

חימום עוף – עוף שבושל בתוך מרק למנהג האשכנזים אין להוציא אותו מתוך המרק ולחמם אותו אפילו על סיר שעל הפלטה משום צליה אחר בישול (משנ"ב שיה מא. שש"כ א טט). אמנם באופן שנותן אותו בתוך סיר אחר אפילו ללא רוטב יש להקל (כה"ח עח. חזו"א לו ד. ובשש"כ הביא סכרא זו רק בהערה) ולמנהג הספרדים אין להחמיר בזה כיון שאין דרך צליה בכך (מאמ"ר נז).

שקדי מרק וקרוטונים – אם נעשו בטיגון כנהוג מותר לתת אותם במרק חם כיון שדינם כמבושלים. ואם נעשו באפיה דינן כפת.

הצננת פת – יש מקלים לעשות צנימים בשבת כיון שאין אפיה אחר אפיה ומה שהוא משיח אין בזה איסור כדין מצטמק ויפה לו ביבש (יהו"ד ג כב. חוט שני ב קצא) ויש אוסרים להצנים פת בשבת כיון שאין זו כדרך האפיה הראשונה אלא **דבר שונה** (כלומר שהיא כעין צליה אחר אפיה). ועוד שנהנה מטעם חדש ונחשב למלאכה (כה"ח עח, אול"צ לו ו. שש"כ עא. מאמ"ר מט).

בישול אחר אפיה בדיעבד – מי שנהג באיסור בבישול אחר אפיה או צליה אין המאכל נאסר בדיעבד (משנ"ב שיה מו, מאמ"ר לט)